

cza. Ponadto autor nazbyt skąpo wykorzystał aspekty historycznego dziedzictwa wychowania.

Uwagi te nie przesądzają o wartości pracy, która zapewne znajdzie się wśród podstawowych lektur z zakresu pedagogiki. *Podstawy pedagogiki chrześcijańskiej* – to niewątpliwy sukces autora. Są one uwieńczeniem jego krajowych i zagranicznych studiów pedagogicznych. Wydaniem tej książki sekcja pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego może niewątpliwie nawiązać do dziedzictwa prof. Stefana Kunowskiego.

Jan Draus

Nauki społeczne o młodości, red. T. Ożóg, Lublin 1994, ss. 160, Norbertinum

Publikacja ta to zbiór referatów, a także rozszerzonych „głosów w dyskusji” zaprezentowanych na zorganizowanym przez Koło Naukowe Studentów Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego II Tygodniu Pedagogicznym. Sympozjum to odbyło się na KUL-u w dniach 25-27 XI 1992 r.

O wartości tej publikacji świadczy już fakt, iż dotyczy ona ludzi młodych i z ich inicjatywy powstała. Wydaje się, że cenne byłoby kontynuowanie rozpoczętych przez studentów prac zmierzających do wszechstronnego ukazania młodości i kontekstu jej życia we współczesnym świecie, zwłaszcza że młodym organizatorom udało się zaprosić do współpracy grono wybitnych specjalistów z zakresu pedagogiki, socjologii i psychologii.

Problematyka dotycząca młodości jest obecna już od kilkudziesięciu lat w piśmiennictwie zachodnim. W Polsce natomiast nie ma ona tak bogatej tradycji, gdyż w większości wypadków w naukach społecznych prowadzono tylko fragmentaryczne badania na temat młodości. Zachodzące obecnie w naszym kraju zmiany polityczne i społeczno-gospodarcze zmuszają badaczy do przygotowania ogólnych opracowań, zmierzających do ukazania zagadnień związanych z młodością. Dlatego omawiana publikacja jest cenna, gdyż próbuje określić kondycję młodości polskiej i prognozy jej dotyczące. Przedstawia również całe spektrum problematyki związanej z ludźmi młodymi, poczynając od preferowanych przez nich systemów wartości aż po formy subkultury młodzieżowej.

Książka zawiera 10 artykułów i jest podzielona na 3 części: pedagogiczną, socjologiczną i psychologiczną. Część pedagogiczną rozpoczyna tekst autorstwa T. Kukołowicz pt. *Młodość i jej wartości* (s. 9-13), który jest ogólnym wprowadzeniem pokazującym znaczenie współżycia wszystkich generacji, w tym szczególną rolę młodości jako cząstki społeczeństwa wnoszącej do niego swój świat wartości. Ludzie młodzi – w opinii autorki – to ta kategoria wieku, która z jednej strony buntuje się przeciwko zastanemu światu, dąży do zmian, poddaje się wielkim ideom braterstwa, przyjaźni, wolności i równości, a z drugiej – jako podatna na wpływy – najbar-

dziej jest narażona na liczne zagrożenia. Dla urzeczywistnienia swoich ideałów młodzież nierzadko ucieka się do rozwiązań skrajnych, np. udziału w organizacjach terrorystycznych.

W części pedagogicznej znajdują się także dwa artykuły ks. M. Nowaka pt.: *Ku współczesnej teorii młodzieży w pedagogice* (s. 15-33) i *Młodzież w ujęciu antropologii kultury* (s. 35-44), które ukazują problematykę tworzenia teorii młodzieży. Pierwszy z artykułów stanowi gruntowną analizę historyczno-metodologiczną teorii na temat ludzi młodych, poczynając od tradycyjnego (idealistycznego) jej modelu, którego przedstawicielami są J. J. Rousseau oraz E. Spranger, przez teorię W. Hornsteina do antropologicznej teorii K. Dienelta z pojęciem personalizacji jako podstawowym. Autor artykułu proponuje również, aby – przygotować współczesną teorię młodzieży, która przedstawiałaby nie tylko stan obecny (diagnoza), ale także stan przyszły (anty-cypacja). Taka teoria może powstać po przeprowadzeniu interdyscyplinarnych badań, przewyższających ograniczenia poszczególnych nauk i winna uwzględniać podstawy biologiczno-psychologiczne, kulturowe, socjologiczne, antropologiczne, filozoficzne, teologiczne i pedagogiczne. Interdyscyplinarność prowadzonych badań pozwoli uniknąć trudności związanych ze zdefiniowaniem pojęcia „młodzież”.

Drugi artykuł ks. Nowaka stanowi dopełnienie artykułu pierwszego zwłaszcza jego części historycznej, poświęconej antropologicznym podstawom teorii ludzi młodych. Autor ogranicza się do przedstawienia znaczenia antropologii kultury dla rozwoju i uczenia się młodzieży. W swym opracowaniu bazuje przede wszystkim na badaniach M. Mead.

Najbardziej interesująca w recenzowanej publikacji wydaje się być grupa czterech tekstów socjologicznych. Wynika to z faktu, iż przedstawiciele tej dziedziny nauk społecznych dotychczas starali się badać najczęściej zagadnienia dotyczące młodzieży. W charakteryzowanej partii tekstów jest widoczna dojrzałość opracowań, wpływająca z ustalonego w socjologii aparatu badawczego, który można zastosować do badań ludzi młodych. Inną przyczyną powstania interesujących artykułów socjologicznych jest postrzeganie problematyki związanej z młodzieżą jako naukowo atrakcyjnej.

System wartości w świadomości młodzieży to tytuł opracowania o. Leona Dyczewskiego (s. 47-71). Autor próbuje, podobnie jak wielu innych socjologów, psychologów, kulturologów i polityków, dać odpowiedź na pytanie, co naprawdę ceni i czego najbardziej pragnie młode pokolenie. Prezentuje on hierarchię wartości młodzieży polskiej, która wbrew obiegowym opiniom najwyżej szacuje udane, szczęśliwe życie rodzinne, życzliwość i zaufanie otoczenia oraz dostrzega godność osoby ludzkiej. Dopiero na dalszym miejscu stawia pragnienie posiadania pozycji społecznej i dobrobytu materialnego, wykształcenie i ciekawą pracę. Zdaniem Dyczewskiego przedstawione wartości występują jedynie w sferze deklaracji, w odróżnieniu od tych rzeczywiście uwewnętrznianych przez młode pokolenie.

Kolejna autorka, F. W. Wawro, w artykule pt. *Społeczny kontekst preferencji wartości młodzieży polskiej* (s. 73-82) – oprócz charakteryzowania systemu wartości ludzi młodych – apeluje o zintensyfikowanie badań, które ukazałyby, jakie reakcje następują w preferowanym przez młodzież świecie wartości w sytuacji przełomu politycznego, społecznego i gospodarczego.

W części socjologicznej znajduje się również omówienie książki J. Górniewicza *Młodzież szkolna i studencka wobec problemu tolerancji religijnej i etnicznej* (wydanej w Toruniu), opracowane przez o. Romana Jusiaka *Młodzież a tolerancja etniczna i religijna* (s. 83-93). Jest ono niezwykle zajmujące, ale z pewnością warto sięgnąć do oryginału.

Część socjologiczną zamyka krótkie opracowanie J. Górnego pt. *Kultura alternatywna punków* (s. 95-104), poświęcone przedstawieniu symboli, norm i wartości tej subkultury.

Na teksty psychologiczne składają się dwa rozszerzone „głosy w dyskusji” i jeden referat.

Doświadczenia religijne młodzieży stanowią przedmiot opracowania Cz. Walesy (s. 107-138.) Choć literatura przedmiotu na ten temat jest bogata, panuje w niej zamęt informacyjny, dotyczący podmiotu i obiektów doświadczeń religijnych, języka i terminów, trafności i rzetelności metod badawczych itp. Autor penetruje psychologiczną problematykę doświadczenia religijnego młodzieży w okresie dorastania (12-17 lat) i młodzieńczym (18-25 lat). Wykorzystuje do tego istniejącą literaturę i własne badania empiryczne. Ich wyniki, przedstawione w opracowaniu, pozwalają stwierdzić istnienie wśród wierzącej młodzieży różnorodnych doświadczeń religijnych.

Pełnym uroku, poezji i afirmacji młodości artykułem jest drugi psychologiczny „głos w dyskusji” pt. *Którzy bez wiosny rok by mieć chcieli* (s. 139-146). Jego autorka, M. Braun-Gałkowska, pisze z pozycji osoby dojrzałej, mającej bogate doświadczenia życiowe, która potrafi docenić wartość młodości i sugeruje konieczność mądrego przeżywania tego swoistego okresu życia: „Jaka wielka to obfitość i jaka szansa – połączyć rozum z młodością” (s. 146).

Zbiór tekstów psychologicznych zamyka referat T. Ożoga pt. *Z badań nad młodzieżą uczestniczącą w życiu katolickich ruchów religijnych* (s. 147-160). Autor na podstawie literatury i własnych badań prezentuje rolę i miejsce istniejących w łonie Kościoła rzymskokatolickiego ruchów religijnych i ich wpływ na życie młodzieży. Mimo różnic występujących pomiędzy różnego typu wspólnotami a społecznościami w wielu zakresach, według autora istnieje zbieżność podstawowych celów ich działalności, sposobu wywierania wpływu na uczestników, znaczenia przywiązywanego do formacji i autoformacji. Wyniki przeprowadzonych przez autora badań nie dają, jak sam twierdzi, podstaw do tworzenia szerszych uogólnień. Jedyne, co można stwierdzić, to zdecydowanie pozytywne oddziaływanie ruchów na postawy religijne. Stanowią one ponadto środowisko korzystne dla rozwoju młodych ludzi.

W recenzowanej publikacji na szczególne podkreślenie zasługuje fakt korzystania przez autorów z najnowszych opracowań polskich i ze współczesnej literatury obcej. Większość artykułów ma przejrzystą kompozycję, jednak w publikacji można zauważyć kilka błędów edytorskich, m.in. w dwóch pierwszych artykułach brakuje przypisów sygnowanych w tekście (s. 13, 33.)

Z pewnością bliski prawdy jest redaktor naukowy recenzowanej pracy, Tomasz Ożóg, piszący we wstępie, że prezentowany zbiór będzie służył pomocą osobom chcącym zrozumieć młodzież. Książkę tę z pewnością należy polecić i tym, którzy towarzyszą młodemu pokoleniu jako wychowawcy i prowadzą badania naukowe

dotyczące młodzieży. Adresowana do rodziców, nauczycieli i katechetów z pewnością znajdzie ich uznanie.

Beata Krawiec, Andrzej Ładyżyński

Grażyna Karolewicz, *Nauczyciele akademicki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym*, tom I, II, Lublin 1994. RW KUL

Grażyna Karolewicz należy do grona nielicznych badaczy historii KUL*. Jej dwutomowe dzieło, obrazujące społeczność pracowników naukowych KUL w dwudziestolecu międzywojennym, to nie tylko rezultat długoletnich „benedyktyńskich” badań biografistycznych, ale również ważna pozycja w zakresie historii nauki.

Zadaniem postawionym przez autorkę było przeprowadzenie analizy środowiska nauczycieli akademickich KUL od założenia uczelni do wybuchu II wojny światowej, a w szczególności ustalenie składu osobowego zespołu nauczycieli akademickich, osiągnięć naukowych, pełnionych przez nich funkcji, ich proveniencji terytorialnej i społecznej, sytuacji rodzinnej oraz poziomu wykształcenia. Dla osiągnięcia tego celu autorka dokonała szczegółowej analizy biograficznej poszczególnych osób według jednolitej metody, tak aby dane biograficzne były porównywalne dla wszystkich osób i struktur uniwersytetu. Taka droga indukcji pozwoliła autorce uchwycić nie tylko indywidualne cechy badanego środowiska, ale zarazem zrekonstruować „biografię zbiorową” tegoż środowiska.

Ten portret zbiorowy środowiska nauczycieli akademickich KUL, będący zasadniczą tezą pracy G. Karolewicz, został przedstawiony w tomie I, który składa się z 4 rozdziałów.

Rozdział 1., „Geneza Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” ukazuje na tle historycznym powstanie i zadania Uniwersytetu w 1918 r., który wkrótce stał się ważnym centrum kultury chrześcijańskiej i ośrodkiem myśli katolickiej. Przedstawiona w nim została sytuacja prawna, struktura organizacyjna, sytuacja lokalowa i materialna uniwersytetu w całym okresie dwudziestolecia międzywojennego. Podjęto także próbę scharakteryzowania młodzieży akademickiej, nie tylko w kategoriach statystycznych, ale również pod względem pochodzenia społecznego i sytuacji materialnej. W rozdziale tym pojawiają się również wątki powiązania działalności KUL z Kościołem powszechnym i polskim, z europejskim ruchem intelektualnym. Ukazana jest również regionalna i ogólnonarodowa rola uniwersytetu.

---

* Opublikowała m.in.: *Katolicki Uniwersytet Lubelski we wspomnieniach pierwszych studentów z lat 1918-1925*, wstęp i redakcja: taż, Lublin 1978; *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1925-1939 we wspomnieniach swoich pracowników i studentów*, wstęp i redakcja: taż, Lublin 1989.